

תורת הקורא

ובו הוראות מפורטות לבעלי קריאה

הלכות ומנהגים, דיוקים ודקדוקים, הערות ובידורים, חילופי נוסחאות, הקשורים בקריאת פרשת השבוע

הערות, הארות, ביקורת, שאלות, רעיונות, וכן תרומות להשתתפות בהוצאות הגליונות, יתקבלו בברכה במכון כמו"כ אפשר לשלוח בקשה לקבלת הגליונות במייל tameytora@gmail.com

גליון מס' 187
הפטרת יתרו
ה"א תשפ"ד

גליון זה יו"ל ע"י מכון 'טעמי תורה'
תודה לכל העוזרים והמסייעים שגליון זה יראה אור
© כל הזכויות שמורות, ניתן לצלם ולהדפיס כמות שהוא ללא שינוי

הלכה ומנהג

לפרשת יתרו מפטירים:

למנהג האשכנזים: מ'בִּשְׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ' (ישעיהו ו' א') עד 'אֵת בֶּן טֶבֶאֱל' (שם ז' ו') ומדלגים וקוראים מ'כִּי יֵלֵךְ יֵלֵךְ לָנוּ' (שם ט' ה') עד 'קִנְאָת יִי צָב־אוֹת תַּעֲשֶׂה זֹאת' (שם ו' א').

למנהג הספרדים: מ'בִּשְׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ' עד 'יָרַע קֹדֶשׁ מִצִּבְתָּהּ' (שם י"ג ב').

למנהג התימנים: מ'בִּשְׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ' עד 'יָרַע קֹדֶשׁ מִצִּבְתָּהּ' ומדלגים וקוראים מ'כִּי יֵלֵךְ יֵלֵךְ לָנוּ' עד 'קִנְאָת יִי צָב־אוֹת תַּעֲשֶׂה זֹאת'.

הקשר לפרשה: בפרשה כתוב על גילוי השכינה לישראל במעמד הר סיני, ובהפטרה כתוב על גילוי השכינה לישעיהו הנביא (לבוש סימן תרפ"ה סעיף א').

דיוקים ודקדוקים

ו' א': וְאַרְאֶה אֶת־אֱלֹהֵי יִשְׂבַּע עַל־כֶּסֶּא רָם וְנִשְׂאָ - יש להקפיד להטעים היטב את הטפחא המפסיק שבתיבת 'עַל כֶּסֶּא', שהוא ניגון מפסיק יותר מהתביר" שבתבית 'אֶת אֱלֹהֵי', שאם לא יטעים כראוי ישמע שהכסא הוא רם ונשא, בעוד שפירושו שה' הוא רם ונשא'.

וְשׁוּלְיוֹ מְלָאִים אֶת־הַיֵּכָל - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'וְשׁוּלְיוֹ מְלָאִים אֶת־הַיֵּכָל'.

באמצע הקריאה (ולכאורה משך הזמן שאסור לשהות בו הוא כזה שאין רגילות לשהות בו תוך כדי הקריאה).

ה' בניגון הטעמים המקובל יש נטיה לנגן ולהטעים את התביר בניגון מפסיק יותר מהטפחא, אך באמת הטעם טפחא הוא מפסיק יותר מהתביר, ויש להקפיד על הניגון המתאים בכל מקום של צירוף הטעמים תביר וטפחא, כי בהרבה מקומות זה משנה את פירוש הענין. וכבר העירו על טעות נפוצה זו של הטעמת התביר בניגון מפסיק יותר מאשר הטפחא והשיבוש הנגרם מזה, בספר דברי קהילות (עמ' 48 הערה י'), ובספר עלה יונה (עמ' ת"ה).

ובמשנה (פסחים נ"ה ע"ב) איתא, שאחד מהדברים שאנשי יריחו עשו שלא כדון, שהיו כורכין את שמע, ופירש רבא בגמ' (נ"ו ע"א) שהיו אומרים 'היום על לִבְבְּךָ', וזה שלא כדון כי משמע שרק היום יהיו על לִבְבְּךָ ולא מחר. וההטעמה שם היא 'אֲשֶׁר אֲנִי מְצוּץ הַיּוֹם עַל־לִבְבְּךָ' בתביר טפחא, וטעותם היתה שהפסיקו בתביר יותר מאשר בטפחא.

במפרשים נחלקו בפירוש פסוק זה, יש שפירשו (אבן עזרא, רד"ק, מהר"י קרא, ר' אליעזר מבלגני, הגר"א) ש'רָם וְנִשְׂאָ' הוא תואר על הכסא, ויש שפירשו (אברבנאל, מלבי"ם, וכן הביא האבן עזרא שכן אמרו רבים) שהוא תואר על ה' (ותואר זה כתוב עוד פעם אחת במקרא, בפסוק 'כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשְׂאָ שֶׁבֶן עַד וְקִדְוֹשׁ שְׁמוֹ' (ישעיהו נ"ז ט"ו), ויתכן שיש מה שסוּע לדיעה האחרונה שהוא תואר על ה').

ולפי פיסוק הטעמים 'רָם וְנִשְׂאָ' הוא תואר על ה', וכפי שכבר כתב בבית מקרא (בסוף הספר) שלפי הפירוש ש'רָם וְנִשְׂאָ' שב אל הכסא, היה צריך להיות מוטעם 'וְאַרְאֶה אֶת־אֱלֹהֵי יִשְׂבַּע עַל־כֶּסֶּא רָם וְנִשְׂאָ' שאז 'יִשְׂבַּע' מפסיק יותר מ'עַל כֶּסֶּא' ולכן 'עַל כֶּסֶּא' מחובר עניינית ל'רָם וְנִשְׂאָ', אבל לפי ההטעמה שלפנינו שהמפסיק הגדול הוא ב'עַל כֶּסֶּא', מוכח ש'רָם וְנִשְׂאָ' הוא תואר על ה', וכן נראה גם פשט הפסוק.

ומכל מקום, אף שניתן לבאר ולדרוש באופנים רבים, לענין אופן הקריאה אין לנו לזוז מטעמי המקרא, ויש לקרוא תמיד אך ורק כטעמי המקרא (ועיין עוד במאמר 'פיסוק טעמים').

א בעץ חיים לונדון (הלכות קריאת התורה פרק ד') ובמחזור ויטרי (כתב יד מוסקבה 841, מובא במהדורת גולדשמידט) כתבו פסוקים אלו אך ללא פסוקי הדילוג. וכך מופיע גם במעט כתבי יד אשכנזיים, אך ברובם ההפטרה היא כולל הדילוג כפי המנהג כיום.

ב באבודרהם (סדר הפרשות וההפטרות) ובספר השולחן (הלכות תפלה שער שיש) כתבו שממשיכים וקוראים עד 'קִנְאָת יִי שְׁמוֹ עֲמָנוּ אֱלֹהֵינוּ' (ז' י"ד). וכך מופיע גם במעט כתבי יד ספרדיים, אך ברובם ההפטרה היא רק עד 'יָרַע קֹדֶשׁ מִצִּבְתָּהּ' כפי המנהג כיום.

ג ברמב"ם (סוף ספר אהבה) כתב את פסוקי ההתחלה והסיום (היינו מ'בִּשְׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ' עד 'קִנְאָת יִי צָב־אוֹת תַּעֲשֶׂה זֹאת'), ולא פירט שמדלגים באמצע (כשם שכתב בהפטרות וזאת הברכה ובהפטרות מצורע), אך לא מסתבר שלמנהגו קראו את הכל (כי הם ס"ו פסוקים, ולא מצאנו הפטרה ארוכה כל כך), וייתכן שלא ציין את מיקום הדילוג, ואז אין ראייה מדבריו מה הם הפסוקים המדולגים (ויכול להתאים גם עם מנהג האשכנזים).

ד בתוספתא (מגילה פרק ג' הלכה י"א). מובאת בתלמוד בבלי יומא ס"ט ע"ב, מגילה כ"ד ע"א, סוטה מ"א ע"א) נאמר 'מדלגין בתורה בענין אחד, ובנביא בשני ענינים, כאן וכאן בכדי שלא יפסיק התורגמן'.

והטעם שהדילוג מותר רק בשיעור זה שלא יפסוק התורגמן, הוא משום שאין כבוד לציבור לעמוד בשתיקה (רש"י ביומא ובמגילה שם, והביאור הראשונים והפוסקים), ולכן, כיום שאין מתורגמן, צריך הקורא שלא לשהות כלל כדי שהציבור לא ימתין בשתיקה (והב"ח סימן קמ"ד) כתב שכיון שהתירו חכמים דילוג בכדי שלא יפסוק התורגמן, לכן גם עכשיו שאין מתורגמים אין לאסור דילוג זה ובהתירו עומד. אך נראה מדבריו שכונתו רק לדילוג כזה שכבר נהגו לדלג בו מזמן חכמים עד היום, שדילוג זה עומד בהתירו מזמן חכמים ולא נאסר אחר שפסקו לתרגם, אך בדילוג שלא נהגו בו מזמן חכמים, השיעור הוא לפי המציאות שלא יעמדו הציבור בשתיקה).

ובמקומות שקוראים מתוך ספר מודפס ראוי לסמן את מקום הדילוג כדי שלא יצטרכו להמתין בשתיקה (וראה בב"ח שם), ובמקומות שקוראים מתוך נביא כשר העשוי בגלילה שאי אפשר לסמן בו, לכל הפחות יש למצוא ולזכור את מקום הדילוג לפני הקריאה כדי שיוכל להמשיך ולקרוא שם מיד ללא שהייה, ואם משער הקורא שלא יוכל למצוא מיד את המקום שאליו מדלגים, מסתבר שיש לו לקרוא את סיום ההפטרה מתוך ספר מודפס שיוכל לפני הקריאה, כדי שלא יצטרך לשהות בשתיקה ולעבור על הדין שאסור להפסיק בשתיקה

ו' ו': **וַיָּעַף** - הו"ד בקמץ גדול, והע"ן בקמץ קטן.

ו' ז': **וַיַּעַן** - הו"ד בפתח, ואין לקרוא 'וַיַּעַן' בחיריק.

ו' ח': **הִנֵּנִי** - הנו"ן הראשונה בשווא נע, ויש אומרים שהיא בשווא נח'.

ו' י': **פָּרִי־אֶרֶץ אֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל וּבְאֶזְנוֹי יִשְׁמַע וְלִבָּהּ יִבֶּן וְשָׁב וְרָפָא לוֹ** - יש להקפיד להטעים היטב את הטפחא המפסיק שבתחתית 'וְשָׁב', שהוא ניגון מפסיק יותר מהתביר^ה שבתחתית 'יִבֶּן' ומהרביע שבתחתית 'יִשְׁמַע' ומהגרש שבתחתית 'בְּעִינָיו', שאם לא יטעים כראוי ישמע ש'וְשָׁב' הוא כבר תיאור התוצאה, בעוד הוא חלק מתיאור מעשיהם.

ו' י': **וְשָׁב** - הו"ו בקמץ.

וְרָפָא - הטעם מלעיל ברי"ש^ה.

ו' י"א: **אִם-שָׁאוּ** - הטעם מלרע באל"ף.

וּבְתִים - התי"ו בדגש קל, ולא בדגש חזק^ט.

ו' י"ג: **וְשָׁכַח** - הטעם מלעיל בשי"ן.

ז' ב': **נָחָה** - הטעם מלעיל בנו"ן.

מִפְּנֵי-רֹחַ - הפ"א בדגש, והשווא נע.

ז' ג': **וְשָׁאָר יָשׁוּב בְּנֶגֶד** - יש לשים לב לגנן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'וְשָׁאָר יָשׁוּב בְּנֶגֶד'.

ז' ד': **הַשְּׁמֶר** - הטעם מלרע במ"ם, והמ"ם בצירי. ויתכן שאם קרא 'הַשְּׁמֶר' מלעיל נחשב לשינוי משמעות^א.

מִשְׁנֵי - השי"ן בדגש, והשווא נע.

בְּחִירֵי-אָף - יש אומרים שהבי"ת בקמץ קטן^ב, ויש אומרים

^א משום כלל הדומות. וענין זה מבואר בגליון פרשת נח תשע"ו הערה ב'.

^ב משום נסוג אחר. וענין זה מבואר בגליון פרשת בראשית תשע"ו הערה ג'.

^ט ענין זה מבואר בגליון פרשת מקץ תשע"ו הערה ט"ו.

^י ונחלקו המפרשים בפירושו, רוב המפרשים (אבן עזרא, רד"ק, ר' יוסף כספי, ר' ישעיה מטארני, ר' אליעזר מבלגנצי, מצודת דוד, הגר"א, מלבי"ם) פירשו ש'שָׁאָר יָשׁוּב' היה שם בנו של ישעיהו, ויש שפירשו (תרגום יונתן, רש"י, מהר"י קרא) שהכוונה לשארית העם שלא חטאו, וכן אלו שחטאו ושובו על ידי ישעיהו ועל ידי זה הם נחשבים כבניו (כד משמע בתרגום יונתן ש'שָׁאָר' הכוונה לשארית שלא חטאו, ו'יָשׁוּב בְּנֶגֶד' הכוונה לאלו שחטאו ושובו בתשובה על דרך, ומדברי רש"י משמע שפירש באופן שונה מעט, ש'שָׁאָר' הכוונה למעט שנשארו, ואז מפרש איזה מעט 'יָשׁוּב בְּנֶגֶד' אותם מעטים ששובו על דרך, ולא כתב שהיו גם מעט שלא חטאו כלל, ובמהר"י קרא נראה שפירש כתרגום יונתן).

והטעמים מפסיקים 'וְשָׁאָר יָשׁוּב בְּנֶגֶד', ובפשטות נראה מזה שאין זה שם בנו, שאם הוא שם בנו היה ראוי לפסק 'וְשָׁאָר יָשׁוּב, בְּנֶגֶד', ודחוק לומר שפירשו כתרגום יונתן, משום שפירוש זה רחוק מהפשט ואין דרך הטעמים לפרש כן.

ור' אליעזר מבלגנצי כתב שאע"פ שיש טפחא ב'וְשָׁאָר', יש הרבה טפחות שאינן חולקות כל כך (ונראה שכוונתו כגון: וַיִּבֶן גִּבְרָה, וַיִּבֶן חָם, שטעם טפחא מפסיק ביניהם, בעוד שאין ביניהם הפסק תחבירי, וכמו שמובח גם מפסוקים דומים כגון: וַיִּבֶן עֵץ, וַיִּבֶן לֶשֶׁת, וַיִּבֶן רֶעֱמָה (כל הפסוקים הנ"ל מבראשית י"ד פסוק י'). אך באמת בדברי ציריכים ביאור, משום שתופעה זו יכולה לקרות רק כאשר נותרת תיבה אחת נוספת בלבד בתחום האתחנחא או סוף פסוק, שאז יש הכרח מויקלי שתיבה זו תוטעם בטפחא, שכן אין אתחנחא או סוף פסוק שאין לפניהם טפחא שמכין את ניגונם (אלא אם כן אין לפניהם טעם נוסף כלל), ובאמת טפחא זו אינה ממלאת תפקיד תחבירי אלא עניתי בלבד כדי ליפות ולהנעים את הקריאה. אך במקרה שלפנינו שיש שתי תיבות נוספות בתחום האתחנחא, אף שמוכרח שאחת מהן תוטעם בטפחא, כיון שמבחינה מויקלית אפשר להטעים גם 'וְשָׁאָר יָשׁוּב בְּנֶגֶד' וגם 'וְשָׁאָר יָשׁוּב בְּנֶגֶד' ואין הכרח לאחת ההטעמות, היה מתבקש שיוטעם 'וְשָׁאָר יָשׁוּב בְּנֶגֶד' כדי שהפסוק יתאים לתחביר).

ושד"ל כתב שיש טעות בטעמים וההטעמה הנכונה היא 'וְשָׁאָר יָשׁוּב בְּנֶגֶד' והטעות נגרמה מחמת שיש פסוק אחר (לקמן י"ב"ב) 'כִּי אִם-יִהְיֶה עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל' כְּחֹל הַיָּם שָׁאָר יָשׁוּב בּוֹ' ולכן הטעימו כד בטעות גם בפסוק זה. אך השערתו איננה נכונה כי הטעמה זו גורפת בכל הספרים ולכן לא ניתן לומר שזו טעות. וברכר כתב שניתן לפרש פירוש אחר שהוא בדרך הפשט ומתאים לפיסוק הטעמים, והיינו שהיה לישיעיהו בן שנקרא 'יָשׁוּב' שמת בנעוריו והשאיר בן, ואמר לו הקב"ה שיקח עמו את נבדו שהוא שארו של ישוב בנו.

ובריאר (טעמי המקרא עמ' 383) כתב שמסתבר שהטעמה זו היא אשגרת קוראים, דהיינו שהקוראים נהגו להשוות את ההטעמה של שני הפסוקים הדומים (שהוכיח שד"ל לעיל), וכיון שכך, הלכו הנקדנים בעקבותיהם, שהרי באו רק לסמן בכתב את הניגון בו נהגו לנגן בעל פה, וכיון שזהו נוסח המקרא שנמסר על ידי בעלי המסורה, לא נבדה מלבנו נוסח חדש (ומצאנו פעמים נוספות שמוטעם באופן מסוים משום אשגרת קוראים, ולפעמים אף בניגוד לכללי הטעמים, עיין בתורת הקורא מגילת אסתר הערה קל"ח). וטמון בזה גם משמעות גדולה, כי הקורא את שם 'שָׁאָר יָשׁוּב' מיד עומד הוא על משמעותו שאין זה שם מקרי, אלא הוא על שם 'שָׁאָר יָשׁוּב בּוֹ' (שפירושו שייאסרו מעט מישראל שישבו בתשובה וינצלו מהגלות. וכנראה משום כך הטעימו בפסוקנו בטפחא כמו בפסוק השני, ולא שינו את הטעמת הפסוק השני למרמא כמו שהיה ראוי בפסוקנו).

^א כל תיבת 'השמר' שבמקרא מוטעמת מלעיל והמ"ם בסגול, ורק כאן מוטעם מלרע והמ"ם בצירי. וניתן היה לומר שמשפט תיבת 'השמר' להיות מוטעמת בכל מקום מלרע, אלא שבשאר המקומות הטעם מלעיל משום שתיבת 'לָךְ' כתובה אחר תיבת 'השמר', ולכן הטעם נסוג אחר (ואכן כך כתב המלבי"ם בשיעורו שם, וכן נראה מדברי המקנה אברם בבנין נפעל). (ענין נסוג אחר מבואר בגליון פרשת בראשית תשע"ו הערה ג').

אך באמת לא יתכן לומר כן, שאע"פ שרוב המקומות אכן כתוב הצירוף 'השמר לָךְ', ובוזה אפשר לומר שהטעם נסוג אחר, תיבת 'השמר' מוטעמת מלעיל גם במקומות בהם לא יתכן שהטעם נסוג אחר (כגון: השמר מפניו, שמות כ"ג כ"א, שלא יתכן נסוג אחר משום שהתיבה שאחריה אינה מוטעמת בראשה. וכגון: השמר מעבדך, מלכים ב' ו' ט', שלא יתכן נסוג אחר גם מהטעם הנ"ל וגם משום שהוא בטעם מפסיק), ומוכח שמשפט תיבת 'השמר' להיות מוטעמת מלעיל.

ובפירושו תיבת 'השמר' כאן המוטעמת מלרע, נחלקו המפרשים, רבינו סעדיה גאון פירש שהוא מלשון שמירה, כשאר 'השמר' שבמקרא, אך דונש בתשובותיו לרס"ג (תשובה קכ"א) השיג עליו, שאיך יאמר 'אל תירא' אחר שאמר 'השמר', והוא כמו לומר 'תירא' ואח"כ 'אל תירא', ולכן כתב שהוא מלשון שמרים, כלומר שקוט על שמריך, והראיה, שהמילה מוטעמת מלרע שלא בדרך המקרא.

והאבן עזרא בשפת יתר (סימן צ"ג) כתב על דברי דונש שזוהי שהמילה מלרע אין להוכיח שפירושה שונה, כי מנהג הנפעל להיות פעם מלעיל ופעם מלרע, ואין משפט לשון הקודש לעשות הפרש בטעמים אלא בשמות, ודברי דונש רחוקים מאד, עכ"ל. אך בפירושו (בראשית כ"ד ו') כתב וז"ל: כל 'השמר' מלעיל מלשון שמירה, ואשר מלרע לשון שמרים, כמו 'השמר וְהִשְׁקֵט', כטעם 'שִׁקֵּט הוּא אֶל שְׁמֶרְךָ' (ירמיה מ"ח י"א), עכ"ל. ונראה שחזר בו ממה שכתב בשפת יתר. ורד"ק (שיעורו ו' ד', שרשים שרש שמר) פירש ג"כ כדונש שמלרע הוא לשון שמרים, אך הביא שרס"ג פירש שהוא לשון שמירה, וכן תרגם יונתן, שהלא בכל מקום תרגם 'אסתמר', ולא חילק בין מלעיל למלרע.

והעולה מכל זה, שהקורא כאן 'השמר' מלעיל במקום מלרע, לדונש רד"ק ורמב"ע בפירושו יש בזה שינוי משמעות, ולרס"ג ורמב"ע בשפת יתר אין בזה שינוי משמעות, וכן נראה מתרגום יונתן.

^ב הכלל הוא שאותיות השימוש ב' ו' כ' ל' שאינן מיודעות מנוקדות בשווא, כגון: 'בְּרִיחַ', 'רִיחַ', 'כְּרִיחַ', 'לְחֶשֶׁד' (למעט וי"ו השימוש לפני אותיות בומ"פ שמנוקדת בשווא, כגון: 'בְּכַנְיָן', 'בְּפִרְעָה').

וכאשר המילה מתחילה בשווא נע, או בשווא מורכב שדינו כשווא נע, ישנתה ניקוד אות השימוש משום שאין מילה יכולה לפתוח בשני שוואים. והכלל הוא שלפני שווא פשוט ינוקדו אותיות בכ"ל בחיריק ואות וי"ו בשווא, כגון: 'בִּשְׁנֵי', 'וּשְׁנֵי', 'בִּשְׁנֵי', 'לְשְׁנֵי'.

ולפני שווא מורכב, אות השימוש תנוקד כניקוד הבא עם השווא שאחריה, שדרך האות הקודמת לחטף להקדד בניקוד החטף, כגון: בתיבת 'אֶמֶת' הפותחת בחטף סגול, ינוקדו אותיות השימוש בסגול: 'בְּאֶמֶת', 'וְאֶמֶת', 'לְאֶמֶת'. בתיבת 'אֶשֶׁר' הפותחת בחטף פתח, ינוקדו אותיות השימוש בפתח: 'בְּאֶשֶׁר', 'וְאֶשֶׁר', 'לְאֶשֶׁר'. בתיבת 'אֲנִי' הפותחת בחטף קמץ, ינוקדו אותיות השימוש בקמץ: 'בְּאֲנִי', 'וְאֲנִי', 'לְאֲנִי' (מללם אלו הביא רד"ק במבטלו דף ל"ט).

ולכן, כאשר האות שאחר אות השימוש מנוקדת בחטף קמץ קטן וממילא אות השימוש תנוקד בקמץ (כגון: 'בְּחִירֵי', 'וְחִלִּים'), הסברא הפשוטה היא שהקמץ שבאות השימוש הוא קמץ קטן, שהרי כל הטעם שאות השימוש מנוקדת בקמץ הוא משום החטף קמץ קטן שאחריה, וכיון שאחריה מנוקד בחטף קמץ קטן, הקמץ שבאות השימוש ראוי להיות קמץ קטן, ואין טעם לזה שאות השימוש תנוקד בקמץ גדול משום שאחריה בא חטף קמץ קטן.

שהבי"ת בקמץ גדול^י.

ז' ו': **בְּזֶטְבָּאָל** - הטי"ת בקמץ גדול, והבי"ת בשווא נע.

ט' ו': **קְנָאָת יֵצֶבֶת אֹת תַעֲשֶׂה זֹאת** - יש להקפיד להטעים היטב את הטפחא המפסיק שבתיבת 'צֶבֶת-אֹת', שהוא ניגון מפסיק יותר מהתביר^ה שבתיבת 'קְנָאָת', כדי שלא יישמע שה' יעשה זאת, בעוד שפירושו שקנאת ה' תעשה זאת.

❖❖❖ ❖❖❖ ❖❖❖

❖ חילופי נוסחאות ❖

ו' ה': **כִּי אֶתְהַמְלֹךְ** / (**כִּי אֶתְהַמְלֹךְ**)^{טו}

ברביע – בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ט סי"א סי"ב סי"ג סט"ו סי"ז, א"א א"ב א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג, קסוטו, ברויאר. יד

בדרגא – בכתבי היד: א"ד א"ה א"ו א"ז. ~ ובדפוסים: רא"פ, רוו"ה, לטריס, גינצבורג, קורן.

ו' ו': **בְּמִלְקָחִים** / (**בְּמִלְקָחִים**)^{טו}

הקו"ף בפתח – בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"ג ס"ד ס"ז, א"ב א"ג א"ה. ~ ובדפוס: ברויאר. יד

הקו"ף בקמץ – בכתבי היד: ס"א ס"ה ס"ו ס"ח ס"ט סי"א סי"ב סי"ג סט"ו סי"ז, א"א א"ד א"ו א"ז א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, רוו"ה, לטריס, גינצבורג, קסוטו, קורן.

^י זוה הנוסח גם בספרי תימן וכפי שכתב מהרי"ץ בחלק הדקדוק.

^{טו} חילוף נוסחאות זה קיים גם בשאר מופעי תיבת 'מלקחים' במקרא (מלכים א' ז' מ"ט, דברי הימים ב' ד' כ"א), אך בתיבת 'מלקחיה' (שמות כ"ה ל"ח, שם ל"ז כ"ג, במדבר ד' ט') הקו"ף מנוקדת בקמץ בכל הספרים. וצ"ב החילוק ביניהם.

^י שהרי כתבו המדקדקים (ראה רד"ק מיכה ב' י"ב ותהלים פ"ו ב') שקמץ עם מתג הוא קמץ גדול, ואף כשנראה שע"פ משפט הלשון הוא אמור להנקד בקמץ קטן. וכן כתבו המדקדקים שאחר קמץ קטן יבוא תמיד שווא נח או דגש, וכאן שאין דגש או שווא נח אחר הקמץ, הוא בהכרח קמץ גדול. וכך היא מסורת הספרדים שכל קמץ שאין אחריו שווא נח או דגש נהגה כקמץ גדול.